

Genel Kurul

Dağıtım: Genel
10 Şubat 2015

Orijinal:
İngilizce

İnsan Hakları Konseyi

Yirmi sekizinci oturum

Gündem maddeleri 3 ve 5

**Kalkınma hakkı da dahil olmak üzere tüm insan haklarının,
medeni, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların teşviki
ve korunması**

İnsan hakları organları ve mekanizmaları

İnsan Hakları Konseyi Danışma Komitesi'nin albinizmli kişilerin insan hakları durumuna ilişkin çalışma raporu

GE.15-02217 (E)

1502217

Lütfen geri
dönüştürün

İçindekiler

	<i>Paragraflar</i>	<i>Sayfa</i>
I. Arka Plan	1-7	3
II. Albinizm, özel ihtiyaçlar ve insan hakları sorunları	8-43	4
A. Albinizm ve özel ihtiyaçlar	8-11	4
B. Yaşam ve kişisel güvenlik hakları	12-20	5
C. Yeterli yaşam standardı hakkı ve diğer temel haklar	21-25	7
D. Albinizmlı kişilere yönelik ayrımcılık	26-28	8
E. Cezasızlık.....	29-34	8
F. Kadınlar ve çocuklar.....	35-38	9
G. Albinizmlı kişilere yönelik şiddet ve ayrımcılık: küresel bir olgu mu?	39-43	10
III. Müdahaleler: Başarılar ve devam eden zorluklar	44-59	11
A. Savunuculuk.....	44-48	11
B. Mağdurlara yardım	49	12
C. Uluslararası insan hakları mekanizmaları	50-56	13
D. Bölgesel insan hakları mekanizmaları	57-58	14
E. Zorluklar	59	14
IV. Bulgular ve öneriler	60-77	15
A. Devletler.....	62-73	16
B. Uluslararası toplum.....	74-77	18

I. Arka Plan

1. İnsan Hakları Konseyi, son dönemde kabul ettiği üç önemli kararda¹, albinizmlilerle ilgili kişilerin insan hakları durumuna ilişkin endişelerini dile getirmiştir. Haziran 2013'te kabul edilen ilk kararda, albinizmlilerle ilgili kişilere yönelik saldırıları kınamış ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nden (OHCHR), Eylül 2013'teki yirmi dördüncü oturumunda albinizmlilerle ilgili kişilere yönelik devam eden saldırılar ve ayrımcılık hakkında bir ön rapor sunmasını talep etmiştir.²

2. Eylül 2013'te kabul edilen ikinci kararda Konsey, Danışma Komitesi'nden albinizmlilerle ilgili kişilerin insan hakları durumuna ilişkin bir çalışma hazırlamasını ve bu konuyla ilgili bir raporu İnsan Hakları Konseyi'nin yirmi sekizinci oturumuna sunmasını talep etmiştir.³

3. Haziran 2014'te kabul edilen üçüncü kararında, İnsan Hakları Konseyi, Genel Kurul'a 13 Haziran'ı Uluslararası Albinizm Farkındalık Günü olarak ilan etmesini tavsiye etmiştir. 18 Kasım 2014 tarihinde Genel Kurul, Konsey'in tavsiyesini dikkate almış ve 13 Haziran'ı 2015 yılından itibaren geçerli olmak üzere Uluslararası Albinizm Farkındalık Günü olarak ilan etmeye karar vermiştir.⁴

4. Konsey'in 24/33 sayılı kararından kaynaklanan görev tanımı uyarınca, Danışma Komitesi Şubat 2014'teki on ikinci oturumunda, raporun hazırlanmasından sorumlu bir taslak hazırlama grubu kurmuş ve aşağıdaki uzmanları bu grubun üyeleri olarak atamıştır: Mohamed Al Faihani, Laurence Boisson de Chazournes (Raportör), Mario Luis Coriolano, Latif Hüseyinov, Kaoru Obata ve Obiora Chinedu Okafor (Başkan).

5. Komite ayrıca, devletlerden ve diğer paydaşlardan görüş ve katkı almaya karar vermiş ve bu amaçla, dünya çapında albinizmlilerle ilgili kişilerin durumu ve maruz kaldıkları muameleyle ilişkin bilgi talep eden bir anket hazırlamıştır. Bu anket, Nisan 2014'te devletlere, ilgili özel prosedürlere, OHCHR saha ofislerine, ulusal insan hakları kurumlarına ve sivil toplum kuruluşlarına dağıtılmıştır. Toplam 41 yanıt alındı; bunlardan 15'i şu ülkelerden gelen devlet yanıtlarıydı: Azerbaycan, Burundi, Şili, Danimarka, Gürcistan, Almanya, Lüksemburg, Meksika, Nikaragua, Paraguay, Senegal, Slovenya, İspanya, Svaziland ve Tunus; 9'u aşağıdaki ülkelerdeki ulusal insan hakları kurumlarından: Bosna-Hersek, Danimarka, Malavi, Namibya, Hollanda, Nikaragua, Romanya, Ruanda ve Güney Afrika; 10'u aşağıdaki sivil toplum kuruluşlarından: Amis des Etrangers au Togo; Fildişi Sahili Albino Refah Derneği; Elgon Albinizmlilerle İlgili Vakfı (Uganda); Uganda Albino Derneği; Albino Vakfı (Nijerya); Çin Albinizm Örgütü; ALBA – İspanya Albinizmlilerle İlgili Yardım Derneği (İspanya); Genespoir (Fransa); Avustralya Albinizm Derneği; ve NOAH Albinizm Selbshilfegruppe (Almanya); ve 7'si OHCHR, sözleşme izleme organları ve özel prosedürlere: İşgal Altındaki Filistin Toprakları'ndaki OHCHR; OHCHR Güney Afrika Bölge Ofisi; OHCHR/Birleşmiş Milletler Demokratik Kongo Cumhuriyeti İstikrar Misyonu (MONUSCO):

¹ Albinizmlilerle ilgili kişilere yönelik saldırılar ve ayrımcılıkla ilgili İnsan Hakları Konseyi'nin 23/13 sayılı kararı; albinizmlilerle ilgili kişilere yönelik saldırıların önlenmesine yönelik teknik işbirliği ile ilgili İnsan Hakları Konseyi'nin 24/33 sayılı kararı; ve Uluslararası Albinizm Farkındalık Günü ile ilgili İnsan Hakları Konseyi'nin 26/10 sayılı kararı. Albinizm Farkındalık Günü.

² Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin albinizmlilerle ilgili kişilere ilişkin raporu, 12 Eylül 2013 (A/HRC/24/57), ("OHCHR raporu").

³ İnsan Hakları Konseyi'nin 24/33 sayılı kararı, 1. paragraf.

⁴ Bkz. A/C.3/69/L.35/Rev.1.

OHCHR/Birleşmiş Milletler Fildişi Sahili Operasyonu (ONUCI); OHCHR/Birleşmiş Milletler Orta Afrika Cumhuriyeti Entegre Barış İnşası Ofisi (BINUCA) (Burundi ile ilgili); İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Küçültücü Muamele veya Cezaların Önlenmesi Alt Komitesi; ve Yargısız, Hızlı veya Keyfi İnfazlar Özel Raportörü.

6. OHCHR raporunda yer alan olgular ve bulgulara dayanarak, bu çalışma öncelikle albinizmlilerle kişilerin insan haklarından tam olarak yararlanmalarının önündeki çeşitli engellere genel bir bakış sunmakta ve söz konusu insan hakları ihlallerinin türünü ve ciddiyetini içermektedir. İkinci olarak, bu konuya yanıt olarak uluslararası düzeyde ve OHCHR tarafından alınan önlemleri özetlemektedir. Üçüncü ve son bölümde ise, ilk bölümde tespit edilen bazı temel sorunların ele alınması için ilave girişimler önerilmektedir.

7. 24 Eylül 2014 tarihinde, Danışma Komitesi'nin taslak hazırlama grubunun Raportörü, OHCHR'nin Uluslararası Frankofoni Örgütü (OIF) ile işbirliği içinde düzenlediği albinizm konulu bir uzman toplantısına katılmıştır. Toplantı, uluslararası ve bölgesel insan hakları mekanizmalarından uzmanları ve sivil toplumdan katılımcıları bir araya getirdi. Toplantı, albinizmlilerle kişilerin tanıklıklarını dinlemek ve ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde ileriye dönük adımlar konusunda önerilerini dinlemek için bir fırsat oldu. Bu çalışma, söz konusu uzman toplantısından büyük ölçüde yararlanmıştır.

II. Albinizm, özel ihtiyaçlar ve insan hakları sorunları

A. Albinizm ve özel ihtiyaçlar

8. Albinizm, doğumdan itibaren mevcut olan, nadir görülen, bulaşıcı olmayan ve genetik olarak kalıtsal bir farklılıktır. Hemen hemen tüm albinizm türlerinde, ebeveynlerin kendileri albinizm hastası olmasalar bile, bu durumun çocuğa geçmesi için her iki ebeveynin de ilgili geni taşıması gerekir. Bu durum, etnik kökene bakılmaksızın her iki cinsiyette de ve dünyanın tüm ülkelerinde görülmektedir. Albinizm, saç, cilt ve gözlerde pigment (melanin) eksikliğine yol açarak güneşe ve parlak ışığa karşı hassasiyete neden olur. Sonuç olarak, albinizmi olan neredeyse tüm kişiler görme engellidir ve cilt kanserine yakalanma riski altındadır. Albinizmin temelini oluşturan melanin eksikliğinin tedavisi yoktur.⁵

9. Rakamlar değişiklik gösterse de, Kuzey Amerika ve Avrupa'da her 17.000 ila 20.000 kişiden 1'inde bir tür albinizm olduğu tahmin edilmektedir. Bu durum Sahra Altı Afrika'da çok daha yaygındır; Tanzanya'da her 1.400 kişiden 1'inin etkilendiği tahmin edilmektedir⁶ ve Zimbabve'deki belirli nüfus grupları ile Güney Afrika'daki diğer belirli etnik gruplar için yaygınlığın 1.000 kişiden 1'e kadar çıktığı bildirilmektedir.⁷

10. Albinizmi olan kişilerin özel ihtiyaçları vardır. Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu'nun (IFRC) bir savunuculuk raporunda bu ihtiyaçlar şu şekilde belirlenmiştir:

(a) Güvenlik;

⁵ Albinizm tanımı, A/HRC/24/57, 10. paragraftan alınmıştır.

⁶ Under the Same Sun, "Albinizm Sıklığı/Görülme Oranları: Kuzey Amerika, Avrupa, Afrika ve Tanzanya"; ayrıca bkz. Under the Same Sun, <http://www.underthesamesun.com/sites/default/files/Frequency%20of%20Albinism.pdf> adresinden erişilebilir; ve "Albinizmlilerle Çocuklar ve Sağlık Hakkı, Tanzanya üzerine özet rapor ve Sahra Altı Afrika'nın diğer bölgeleri için çıkarımlar" (2012), s. 2, <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Children/Study/RightHealth/UndertheSameSun.pdf> adresinden erişilebilir.

⁷ Dünya Sağlık Örgütü, Afrika ülkelerinde yapılan bir kamu anketinden elde edilen albinizmle ilgili epidemiyolojik veriler, 2006.

B. Yaşam hakkı ve kişisel güvenlik hakkı

16. Ekim 2014 itibarıyla 25 ülkede, 134 cinayet dahil olmak üzere albinizmlı kişilere yönelik 340'tan fazla saldırı kaydedildiği bildirilmektedir.¹³ Bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşları, devam eden saldırıların sayısının

A. Bkz. 1. Nöbetin Aynı Sun, "Albinizmlı kişilere yönelik bildirilen saldırılar (PWA), Sun, www.underthesun.com/sites/default/files/Attacks%20on%20PWA%20-%201%20Page-0.pdf adresinden kıyım çözümleri altında "Albinizmlı saldırılar (PWA), Özet", erişim adresi

bu durumu bildirmiştir; ancak albinizmlilerle yönelik ritüel saldırıların çoğunun arka planını oluşturan büyücülüğün gizli doğası nedeniyle veri toplama zorluklarla karşılaşmaktadır.

17. 15 Mayıs 2014 tarihinde, eski Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiseri, üç gün önce Tanzanya'nın kuzeybatısında 40 yaşındaki albinizmlilerle bir kadının öldürülmesinin ardından, albinizmlilerle yönelik korumanın artırılması çağrısında bulunduğu bir basın açıklaması yayınladı. 27 Mayıs 2014 tarihinde, Afrika'daki Yaşlılar ve Engellilerin Hakları Çalışma Grubu da söz konusu cinayeti kınayan bir basın açıklaması yayınladı.

18. O tarihten bu yana, Ağustos 2014 ile Ocak 2015 arasında Tanzanya'da yedi saldırı daha kaydedildi; bunlara bir cinayet, uzuvlarında ciddi sakatlıklar yaşayan iki hayatta kalan vakası ve 4 yaşındaki bir kız çocuğunun kaybolması da dahildir. Kasım 2014'te Malavi'de 25 yaşındaki bir kadının öldürülmesi, Aralık 2014'te ise Burundi'de 27 yaşındaki bir erkeğin öldürülmesi bildirildi. Saldırıların gerçekleştiği koşullar, bu gruba yönelik saldırıların ciddiyetini ortaya koymaktadır. Aşağıda bazı örnekler verilmiştir:

(a) 5 Ağustos 2014 tarihinde, 15 yaşındaki Pendo Sengerema, Tanzanya'nın Tabora Bölgesi'ndeki Kaliua İlçesi'ndeki evinde acımasızca saldırıya uğradı. Üç saldırgan, palalarla kızın sağ kolunu dirseğin hemen altından kesti. Raporlara göre, saldırganlar tarafından ölümle tehdit edilen ailesi yardım isteyemedi; saldırganlar daha sonra Pendo'nun koluyla birlikte ortadan kayboldu;

(b) 16 Ağustos 2014 tarihinde, kimliği belirsiz iki erkek, yine Tanzanya'nın Tabora Bölgesi'ndeki Igunga İlçesi'ne bağlı Buhekela köyünde, albinizm hastası ve yedi çocuk annesi olan 35 yaşındaki Munghu Masaga'nın evine girdi. Saldırganlar, Munghu'nun sol kolunu kesip kaçmadan önce, karısını korumaya çalışan Munghu'nun kocasını öldürdü. Çocuklarından ikisi hafif yaralandı;

(c) 12 Kasım 2014 tarihinde, Malavi'nin Mulanje ilçesine bağlı Gawani köyünde, evinin yakınındaki bir okulun bahçesinde, Violet Kanyama adlı 25 yaşındaki albinizmlilerle bir kadın ölü bulundu. Cesedi, her iki kolu ve bacağı kesilmiş halde bulundu.

19. Bu son saldırılar, devletlerin yaşam hakkı, kişisel güvenlik hakkı ve işkenceye veya kötü muameleye maruz kalmama hakkını korumak ve güvence altına almak için acil önlemler alması gerektiğini vurgulamaktadır. Albinizmlilerle, saldırıya uğrama korkusu yaşamadan onurlu bir hayat sürebilecekleri güvenli ve emniyetli alanlar sağlanmalıdır.¹⁴

20. Tanzanya polisinin Ağustos 2014'teki saldırılara verdiği tepkinin yeterli olduğu bildirilmiştir; bu süreçte birkaç kişi gözaltına alınmış ve davaları soruşturmak ve kovuşturmak üzere Başsavcılık tarafından özel bir görev gücü oluşturulmuştur. Bu olumlu adımlar halen devam etmektedir ve bu nedenle bunların etkisine ilişkin yorum yapmak için henüz erken. Bu arada, sivil toplum örgütleri Tanzanya Hükümeti'ne, saldırılarla bağlantılı organ kaçakçılığı ağını ortaya çıkarmak ve bu ticaretin müşterilerini yargılamak üzere soruşturmanın kapsamını genişletmesi yönünde yüksek sesle çağrıda bulunmuştur. Sivil toplum aktörleri ayrıca ilgili makamları, geleneksel sağlık uygulayıcılarının faaliyetlerine yönelik etkili bir düzenleme getirmeye çağırdı. Bildirildiğine göre büyücülük yapan ve doğaüstü güçleri ve sihir yapma yetenekleriyle birçok kişi tarafından saygı gören bu uygulayıcılar, kilit aktörler olarak belirtilmiştir.¹⁵

¹⁴ 24 Eylül 2014 tarihinde Cenevre'de düzenlenen Uluslararası Frankofoni Örgütü/BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Albinizmlilerle Kişiler Uzman Toplantısı'nın önerilerinden biri.

¹⁵ Bkz. Uluslararası Frankofoni Örgütü/BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği

C. Yeterli yaşam standardı hakkı ve diğer temel haklar

21. Kendilerine yönelik saldırıların ardından saklanmaya başlayan veya saklanmaya devam eden albinizimli kişilerin durumu endişe vericidir. Örneğin, OHCHR'ye ulaşan bilgilere göre, Tanzanya'daki albinizimli yerinden edilmiş çocuk ve yetişkinler için kurulan 13 merkezde, aileleri tarafından terk edildikten veya kendilerine yönelik bir dizi cinayet ve saldırı sonucu evlerinden kaçmak zorunda kalan yüzlerce albinizimli çocuk, korkunç koşullarda yaşamaktadır. Bu merkezlerin bazıları hükümet tarafından yönetilirken, diğerleri dini kuruluşlara aittir.

22. Ayrıca, alınan bilgilere göre merkezler aşırı kalabalık ve sağlık ile hijyen koşulları çok kötü durumdadır. Buna ek olarak, son derece sınırlı insan ve mali kaynaklar nedeniyle öğretim ve öğrenim materyalleri neredeyse hiç bulunmamaktadır. Sağlık açısından, merkezlerde yaşayan birçok albinizimli çocukta gözle görülür şekilde çeşitli evrelerde cilt kanseri vakaları olduğuna dair endişe verici raporlar bulunmaktadır; bu durum kısmen personel arasındaki farkındalık eksikliğinden ve albinizimli kişilerin kendileri için temel sağlık bilgilerinin ve öz bakım bilgilerinin eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bazı merkezlerde cinsel istismar vakaları da bildirilmiştir.

23. 15 Mayıs 2014 tarihli bir basın açıklamasında, eski Yüksek Komiser de merkezlerde yaşayan albinizimli çocukların durumuyla ilgili endişelerini dile getirmiştir. Tanzanya makamlarına, cinsel taciz ve istismar iddiaları ile kötü yaşam koşulları da dahil olmak üzere, merkezlerdeki durumu değerlendirmek ve bu sorunları çözmek için acil önlemler almaları çağrısında bulunmuştur. Yüksek Komiser, albinizimli kişilerle çalışan personelin, özellikle cilt kanserini önlemeye yönelik temel tedbirler konusunda, bu kişilerin özel ihtiyaçları hakkında eğitilmesi gerektiğini de eklemiştir. Ağustos 2014'te bir Birleşmiş Milletler heyeti, merkezlerden ikisini ziyaret etti ve bu merkezlerin albinizimli kişilerin ayrımcılığını pekiştirdiği ve çocukları ailelerinden ayırdığı yönündeki endişelerini dile getirdi.¹⁶ Bu nedenle, çocukları toplumlarına yeniden entegre etmek için uzun vadeli çözümler aramaya acil ihtiyaç vardır; bu süreçte, kurumlara çocukların güvenli yerleri olarak aşırı güvenmekten kaçınılmalıdır.¹⁷

24. Bir başka örnek ise Burundi'dir; burada 2008 ile 2012 yılları arasında kaydedilen bir dizi cinayet ve saldırının ardından, albinizimli kişilerin güvenliğini sağlamak amacıyla bu kişiler karakollarda ve yakınlardaki evlerde barındırılmıştır. OHCHR saha birimi tarafından yakın zamanda Kayanza Kuzey İli'nde, Musongati'de ve Gitega'da yerinden edilmiş albinizimli kişiler üzerinde yapılan bir değerlendirme, bazılarının güvenlik durumunun ne kadar istikrarsız olduğunu ve bu önlemin yeterli yaşam standardı hakkı üzerindeki olumsuz etkisini ortaya koymaktadır.

25. Bu endişeler, İnsan Hakları Komitesi tarafından 2014 tarihli sonuç gözlemlerinde yinelenmiş ve Burundi'den albinizimli kişileri korumaya yönelik çabalarını sürdürmesi ve durumlarına kalıcı çözümler bulması talep edilmiştir.¹⁸

Haklar, Albinizimli Kişilerle İlgili Uzman Toplantısı Sonuç Raporu; Şiddet, Ayrımcılık ve İleriye Dönük Yol, 24 Eylül 2014 (bkz. dipnot 15), para. 21.

¹⁶BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR) ve Tanzanya'daki Yerleşik Koordinatör Ofisi'nden oluşan ortak heyet, 174 albinizimli çocuğun eğitim gördüğü Shinyanga İlçesindeki Buhangiya İlköğretim Okulu'nu ve 45 albinizimli çocuğun eğitim gördüğü Misungwi İlçesindeki Mitindo İlköğretim Okulu'nu ziyaret etmiştir.

¹⁷ Çocuk Hakları Komitesi, 27 Haziran 2014 tarihinde kabul edilen Tanzanya ile ilgili sorunlar listesine (CRC/C/TZA/Q/3-5) bu merkezlere ilişkin bir atıf eklemiştir; bu husus, işbu raporun 53. paragrafında da belirtilmiştir. Bu, Uzman Toplantısı'nın bir tavsiyesidir: bkz. Albinizimli Kişilerle İlgili Uzman Toplantısı Sonuç Raporu, 24 Eylül 2014 (bkz. dipnot 15), 73. paragraf.

¹⁸ CCPR/C/BDI/CO/2; ayrıca bkz. bu raporun 55. paragrafı.

D. Albinizmlilerle yönelik ayrımcılık

26. Güvenlik endişeleri ve bununla bağlantılı olarak albinizmlilerle kişilerin yerinden edilmesi, ayrımcılık meselesinin genel boyutuyla ilişkilidir. OHCHR raporu, “birçok ülkede albinizmlilerle kişilere karşı işlenen insan hakları ihlallerinin ciddiyeti, özellikle de çocukların ve kadınların maruz kaldığı çoklu ve kesişen ayrımcılık biçimleri konusunda ciddi endişesini” dile getirmiştir.¹⁹

27. Bu çeşitli ayrımcılık biçimleri, albinizmlilerle kişilerin “kötü, vahşi ve kısa” yaşamlarından açıkça anlaşılmaktadır: Doğumda bebek öldürme girişiminden kurtulabilseler bile, sürekli fiziksel saldırı tehdidiyle karşı karşıyadırlar. Bu fiziksel tehditlerden kurtulabilseler bile, zayıf görme yetenekleri için makul düzenlemelerin bulunmaması nedeniyle eğitim alma olasılıkları düşüktür. Eğitim eksikliği, işsizliğe ya da güneşin altında açık havada çalışmaya yol açar; bu da onları cilt kanserine yakalanma riskine maruz bırakır. Cilt kanseri, 40 yaşın altındaki albinizmlilerle kişilerin çoğu için hâlâ hayatı tehdit eden bir durumdur.²⁰

28. Albinizmlilerle kişileri etkileyen her türlü ayrımcılık birbiriyle ilişkilidir ve ayrımcılık ile yoksulluk arasında kopmaz bir bağ vardır. “Örneğin, albinizmlilerle kişilerin eğitim hakkı, yaşadıkları görme bozukluğundan olumsuz etkilenmektedir. Yetersiz eğitim ise, yeterli yaşam standardı hakkını etkilemekte ve birçok albinizmlilerle kişiyi yoksulluğa mahkûm etmektedir.”²¹ Sonuç olarak, albinizmlilerle kişilerin ekonomik ve sosyal hakları, çeşitli yoksulluk türlerinden orantısız bir şekilde etkilenmektedir.

E. Cezasızlık

29. Albinizmlilerle kişilerin maruz kaldığı ayrımcılık, adalete erişimi de olumsuz etkilemektedir.

30. Albinizmlilerle kişilere yönelik şiddet vakalarının hukuki muamelesi hakkında çok az veri mevcuttur.²² Bilgi bulunan durumlarda, albinizmlilerle kişilerin tüm yargı süreci boyunca ayrımcılığa maruz kaldığı bildirilmektedir. Kolluk kuvvetleri ve yargı mensuplarının bir kısmının, albinizmlilerle kişileri insanlık dışı varlıklar olarak görmek de dahil olmak üzere (ancak bununla sınırlı olmamak üzere) toplumda kök salmış batıl inançları paylaşma eğiliminde olduğu bildirilmektedir. Saldırı mağduruna yargılama süreci hakkında bilgi verilmesi, mağdurun duruşmaya hazırlanması ve kendisine hukuki temsil sağlanması ya da savcıya erişim imkânı sunulması gibi usul adaleti unsurlarının tümünün, mağdurun albinizmlilerle bir kişi olması nedeniyle süregelen önyargılar nedeniyle zedelendiği bildirilmektedir. Buna ek olarak, albinizm hakkındaki yanlış inançlar – örneğin albinizmlilerle kişilerin görme düzeyleri gibi durumlarına ilişkin yetersiz bilgi de dahil olmak üzere – saldırı mağdurlarının ifadesine atfedilen ağırlığı olumsuz etkilediği bildirilmiştir. Dahası, yolsuzluk ve adalet sistemindeki kaynak yetersizlikleri, cezasızlıkla mücadelede polis ilk müdahalesinin somut sonuçlara dönüşmesini engellemektedir. Bu tür faktörler, albinizmlilerle kişilerin adalete erişiminde fiilen önemli engeller oluşturmaktadır.

¹⁹ A/HRC/24/57, 84. paragraf.

²⁰ Örneğin, bir epidemiyolojik çalışmada, Tanzanya'daki albinizmlilerle kişilerin yüzde 10'undan azının 30 yaşına kadar hayatta kaldığı ve yalnızca yüzde 2'sinin 40 yaşına ulaşmasının beklendiği tahmin edilmiştir. Bkz. Andres E. Cruz-Ingo ve diğerleri, “Afrika'da albinizm: damgalama, katliam ve farkındalık kampanyaları”, *Dermatologic Clinics*, cilt 29, No. 1, s. 7981 (2011) (J. Luande ve diğerleri, “Tanzanya'daki insan albino derisi”, *Cancer*, cilt 55, s. 1823 (1985) alıntısı).

²¹ A/HRC/24/57, paragraf 71.

²² A.g.e., paragraf 50.

31. Albinizmlilerin davalarının adalete taşınmasında karşılaştıkları zorluklar, bu nüfus grubunun savunmasızlığından kaynaklanmaktadır. Bunlar arasında şunlar yer almaktadır

daha fazla saldırı, misilleme veya damgalanma korkusu; toplulukları içinde maruz kaldıkları dışlanma ve sıklıkla aile ve topluluk üyelerinin saldırılara karışması nedeniyle tanık bulmada yaşanan zorluklar; yasal haklar konusunda farkındalık eksikliği; mali kaynak yetersizliği; yargı sisteminin bu tür davaları ele alma kapasitesinin yetersizliği; hukuki yardım ve yeterli hukuki temsil eksikliği; kolluk kuvvetleri ve adalet sistemlerine ilişkin bilgi eksikliği veya bu sistemlere duyulan güven eksikliğidir.²³

32. Etkili ve karşılanabilir maliyetli bir adalete erişim imkânı olmadan, albinizmliler haklarını yeterince savunamaz ve maruz kaldıkları insan hakları ihlallerine itiraz edemezler.²⁴ Sonuç olarak, mağdurlar için tıbbi ve psikolojik destek şeklinde bile olsa herhangi bir telafi imkânı bulunmamaktadır.²⁵ Bugüne kadar, mağdurlara tıbbi ve psikolojik destek şeklinde sağlanan yardımın çoğunun münhasıran sivil toplum kuruluşları tarafından sağlandığı bildirilmektedir.

33. Yoksulluk ile büyücülük arasındaki bağlantı da endişe verici bir konudur ve şu şekilde açıklanmaktadır:

Kadınlara, yaşlılara ve çocuklara yöneltilen büyücülük suçlamalarında olduğu gibi, albinizmlilerle yönelik muti²⁶ cinayetleri de toplumdaki yoksulluk, talihsizlik, gerginlik ve çatışma kalıplarını takip ediyor gibi görünmektedir. Saldırıları, bu tür gerginlikleri gidermek veya açıklamak için etkili ya da toplumsal bir alternatifin bulunmadığı gergin sosyal ilişkilerden kaynaklanabilir. Temel kaynaklara, eğitime ve temel sağlık hizmetlerine erişim eksikliği, bu tür insan hakları ihlalleriyle bağlantılıdır. Bu manevi açıklamalar, hayattaki talihsizlikleri meşrulaştırmanın ve dolayısıyla toplumsal düzeni korumanın bir yolu olarak işlev görür. Büyücülükle suçlananlar, çoğunlukla toplumdaki en savunmasız ve marjinalleştirilmiş gruplardır; zira bu kişiler saldırılara karşı kendilerini savunma imkânı en az olan ve dolayısıyla kolay hedefler haline gelen kişilerdir. Ayrıca, toplum için değeri az görüldükleri için, zor zamanlarda bir yük [sic] haline gelirler.²⁷

34. Devletlerin, albinizmlilerle etkileyen suçları suç olarak tanımlama, soruşturma ve faillerini yargılama yükümlülüğü bulunmaktadır. Albinizmlilerle artan savunmasızlığı göz önüne alındığında bu durum daha da kritik önem taşımaktadır. Albinizmlilerle yönelik cinayetlere ve saldırılara karşı yasal önlemlerin güçlendirilmesi de caydırıcı bir etki yaratacaktır.

F. Kadınlar ve çocuklar

35. OHCHR raporunda, “albinizmliler kadınlar ve çocuklar, kesişen ve çok yönlü ayrımcılığa maruz kaldıkları için özellikle savunmasız durumdadır. Ayrıca, çocuklar özellikle ritüel cinayetlerin hedefi olurken, albinizmliler kadınlar bazen cinsel şiddetin kurbanı olmaktadır” denilmektedir.²⁸ Bunun nedeni,

²³ A.g.e., para. 53.

²⁴ A.g.e., para. 70.

²⁵ A.g.e., para. 55.

²⁶ Muti, Güney Afrika’da insanların güç veya servet kazanmasını sağlayan büyüyü ifade etmek için

²⁷ kullanılan bir kelimedir. Büyücülük ve İnsan Hakları Bilgi Ağı, “Albinizmlilerle Muti cinayetlerinde Nollywood’un rolünün incelenmesi” (16 Ağustos 2013).

²⁸ A/HRC/24/57, 74. paragraf.

Bazı topluluklarda, albinizmlı bir kişiyle cinsel ilişkiye girmenin HIV/AIDS'i iyileştirebileceğine dair inanç vardır.²⁹

36. Albinizmlı çocuk doğuran kadınlar özellikle risk altındadır. Bu kadınlar genellikle eşleri tarafından reddedilir, zina yapmakla suçlanır ve lanet, talihsizlik ya da aile için utanç kaynağı olarak algılanan çocukları doğurdukları için suçlanır.³⁰

37. Eski Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiseri, Mart 2014'te Nijerya'ya yaptığı ziyaret sırasında düzenlediği basın toplantısının açılış konuşmasında, albinizmlı kişilerin maruz kaldığı özel ayrımcılığa ve bu durumdaki çocukların karşı karşıya olduğu ekstra savunmasızlığa değindi. Komiser, "Özellikle risk altında olan bir grup, Nijerya'da albinizmle yaşayan 2 milyon kişi arasında yer alan yaklaşık 800.000 çocuktur. Bunların çoğu, görme bozukluğu, diğer çocukların ayrımcılığı ve ten renginden kaynaklanan sosyal dışlanma nedeniyle okula gitmemektedir."

38. Çocuklara Yönelik Şiddet Konusunda Genel Sekreter Özel Temsilcisi'nin 2014 yılı yıllık raporu, albinizmlı çocukları özellikle savunmasız bir grup olarak tanımlamıştır. Rapor, albinizmlı çocukların

görünüşleri nedeniyle ve görme bozukluğu ile hassas cilt gibi durumlarıyla ilişkili engellilik faktörleri yüzünden terk edilme, damgalanma ve marjinalleşme riskiyle karşı karşıya olduklarını (...) belirtmektedir. Sosyal ve yapısal ayrımcılık, bu çocukları aşırı savunmasızlık durumuna mahkum etmektedir. Albinizmi olan çocuklar, şiddet, sakat bırakma ve cinayet gibi ağır olaylara maruz kalmaktadır. Bazen büyücülük suçlamalarının hedefi haline gelirler ve bu da vücut parçalarının ritüel amaçlarla kullanılmasına yol açar. Bu tür saldırılardan sağ kurtulan çocuklar, ciddi ve uzun süreli sağlık ve psikolojik sorunlarla baş başa kalır ve potansiyellerini tam olarak geliştirmeleri ömür boyu tehlikeye girer. Korku ve batıl inançların etkisiyle, şiddet olayları büyük ölçüde sessizlik ve kayıtsızlıkla karşılanır. Bu olaylar nadiren ihbar edilir veya soruşturma ya da kovuşturma ile sonuçlanır. Genel olarak, yaygın bir cezasızlık kültürü hakimdir.³¹

G. Albinizmlı kişilere yönelik şiddet ve ayrımcılık: küresel bir fenomen mi?

39. Albinizmlı kişilerin dünya çapında ayrımcılık ve damgalanma ile karşı karşıya olduğu bildirilmiş olsa da,³² albinizmlı kişilere yönelik fiziksel saldırı vakalarına ilişkin bilgiler esas olarak Afrika ülkelerinden gelmektedir. OHCHR raporunda vurgulanan noktayı tekrarlamak önemlidir: Afrika'ya yönelik gerçek ya da görünürdeki odaklanma—ister bu raporda ister genel olarak bu konuda olsun— bugüne kadar bildirilen tüm ritüel saldırı vakalarının bu bölgeden gelmiş olması gerçeğiyle açıklanmaktadır.

40. Albinizmlı kişilerin maruz kaldığı ayrımcılığın kendini gösterme biçimi ve şiddeti bölgeden bölgeye değişmektedir. Kuzey Amerika, Avrupa ve Avustralya dahil olmak üzere Batı dünyasında ayrımcılık genellikle albinizmlı çocuklara hakaret, ısrarlı alay ve zorbalık şeklinde ortaya çıkmaktadır.³³ Bu bölgelerde ayrımcılığın özü

²⁹ Bu olgu, Burundi, Fildişi Sahili, Kenya, Namibya, Tanzanya ve Zimbabve'de faaliyet gösteren çeşitli STK'lar tarafından ortaya çıkarılmıştır.

³⁰ Albinizmlı Kişiler; Şiddet, Ayrımcılık ve Çözüm Yolları Konulu Uzmanlar Toplantısı Sonuç Raporu Forward, 24 Eylül 2014 (bkz. dipnot 15), 15. paragraf.

³¹ A/69/264, 34-37. paragraflar.

³² A/HRC/24/57, 2. ve 65. paragraflar.

³³ Bkz. Under the Same Sun (UTSS), www.underthesamesun.com/; ayrıca bkz. Asociación de Ayuda a

Özellikle medya ve popüler kültür tarafından sürekli olarak albinizimli kişileri olumsuz bir şekilde tasvir edilmesiyle pekiştirilen, albinizm hakkındaki kökleşmiş yanlış kanılar ve yanlış anlamalar.³⁴ Bu bölgelerde albinizmin nadir görülmesi (tahmini olarak 17.000 ila 20.000 kişide 1) göz önüne alındığında, medya ve popüler kültür, çoğunluk için bu durumla ilgili başlıca bilgi kaynaklarıdır. Bu nedenle, destek grupları ve sivil toplum tarafından albinizm konusunda özel farkındalık çalışmaları yürütülmedikçe, bu tür ayrımcılığın gün ışığına çıkması olası değildir.

41. Albinizmi olan kişiler, genel nüfusun çoğunluğunun nispeten koyu tenli olduğu bölgelerde daha şiddetli ayrımcılık ve şiddet biçimleriyle karşı karşıyadır. Bir toplulukta çoğunluk ile albinizimli kişi arasındaki pigmentasyon farkının derecesi, albinizimli kişilerin maruz kaldığı ayrımcılığın ciddiyeti ve yoğunluğu ile pozitif bir korelasyon gösterme eğilimindedir. Başka bir deyişle, pigmentasyon farkının derecesi ne kadar yüksekse, ayrımcılığın derecesi de o kadar yüksek olur. Bu durum, albinizmin efsaneler ve tehlikeli ve yanlış inançlarla örtülü olduğu bazı Sahra Altı Afrika ülkelerinde geçerli görünmektedir.

42. Asya, Güney Amerika ve Pasifik gibi diğer bölgelerden çok az bilgi mevcuttur. Ancak bazı raporlar, Çin ve diğer Asya ülkelerinde albinizimli çocukların aileleri tarafından terk edilme ve reddedilmeyle karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Pakistan'daki belirli bir kabileye mensup albinizimli kişiler üzerine yapılan yakın tarihli bir epidemiyolojik çalışma, albinizm hakkında bilgi eksikliği, toplumsal dışlanma, tıbbi ve psikolojik sorunlar ile yoksulluğa mahkum olma dahil olmak üzere, albinizimli kişilerin karşı karşıya kaldığı çok katmanlı insan hakları sorunlarını açıklamaktadır.³⁵ Hindistan'ın Mumbai kentinden alınan güvenilir tanıklıklar da, albinizimli kişilerin görünüşleri nedeniyle lanetli olarak görülme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Bu algılanan lanet, bazıları tarafından bulaşıcı olarak kabul edildiğinden, albinizimli kişiler fiilen toplumdan dışlanmakta ve toplum tarafından izole edilmektedir. Bu tür bir izolasyonun, albinizimli kişilerin görme engelleri nedeniyle körler okulu gibi özel okullara yerleştirildiklerinde bile yaşadığı bildirilmiştir. Engelli topluluğu içinde bile görülen bu tür muamele, albinizimli kişilere yönelik ayrımcılığın ne kadar yaygın olduğunu göstermektedir.

43. Yukarıdaki gibi kanıtların ancak geçen yıl gündeme gelmiş olduğu göz önüne alındığında, diğer bölgelere ilişkin bilgilerin bulunmaması, bu bölgelerde ayrımcılık, damgalama ve şiddet sorunu olmadığı şeklinde yorumlanmamalıdır. Aksine, her bölgede albinizimli kişilerin karşı karşıya olduğu insan hakları sorunları olduğu yönünde genel bir varsayımda bulunulmalıdır. Bu varsayım, yakın gelecekte yapılacak hedefli araştırmalarla çürütülebilir. Yeterli bilgi eksikliği, ayrımcılık, damgalama ve şiddetle mücadelede hâlâ önemli bir engel teşkil etmektedir.

III. Müdahaleler: Başarılar ve Devam Eden Zorluklar

A. Savunuculuk

44. Albinizimli kişilere yönelik ritüel cinayetler ve saldırılara ilişkin belgelenmiş raporlar ile bu kişilerin maruz kaldığı belgelenmemiş çok daha fazla şiddet ve ayrımcılık eylemi,

Personas con Albinismo (ALBA), İspanya, bkz. www.albinismo.es.

34 Popüler kültürde, özellikle edebiyat ve sinemada, albinizimli kişiler kötü adamlar, şeytanlar, hayaletler, doğanın ucubeleri, mistik anomaliler veya köyün delileri olarak tasvir edilmektedir.

35 Bkz. Azam Jah Samdani ve Bahram Khan Khoso, "Pakistan'ın Sindh kırsalındaki Bhatti Kabilesi'ne ait, okülokütan albinizm belirtileri gösteren eşsiz bir albino köyü: epidemiyolojik bir çalışma", *İran Dermatoloji Dergisi*, (İran Dermatoloji Derneği, 2009), s. 42–46. Ayrıca bkz. "Özel Haber: Gerçeklik ve efsane arasında sıkışıp kalan Nepalli albino'lar", (Shanghai Daily.com, 9 Ekim 2014).

şüphesiz albinizimli kişilerin haklarının daha aktif bir şekilde desteklenmesi ve savunulmasını gerektirmektedir. Güçlü bir savunuculuk olmadan uluslararası ve bölgesel düzeylerde somut sonuçlar elde etmek zor olacaktır.

45. Bu tür savunuculuk faaliyetlerine bir örnek, OHCHR'nin albinizimli kişilerin haklarının korunmasını teşvik etmek ve bu konuda farkındalığı artırmak amacıyla son dönemde başlattığı girişimlerdir; bu sayede, o zamana kadar uluslararası toplumdan çok az ilgi görmüş olan bu gruba yönelik ihlallerin görünürlüğü artırılmıştır. Yüksek Komiser'in basın açıklamaları yoluyla yaptığı açıklamalar; İnsan Hakları Konseyi oturumlarının kenarında düzenlenen yan etkinlikler; bu raporun 7. paragrafında bahsedilenler gibi uzman toplantıları; ve çevrimiçi kamu bilgilendirme kampanyaları; albinizm konusunda anlayışı artırmak ve farkındalığı yükseltmek için kullanılabilirler ve OHCHR, albinizimli kişilerin haklarının desteklenmesi ve korunmasının önemi ile onlara yönelik saldırılarda cezasızlığın önlenmesi konusunda devletler arasında bir konsensüs sağlanması amacıyla tüm bunları başarıyla kullanmaktadır.

46. Albinizimli kişilerin insan hakları durumuna ilişkin farkındalığı artırmak için kullanılabilir bir başka savunuculuk aracı da sanatçıları bu çabaya dahil etmektir; zira sanatçılar, sesleri ve eserleri aracılığıyla daha fazla insana ulaşabilirler. Bu bağlamda, 5 Aralık 2013 tarihinde, müzisyen ve albinizimli kişilerin hakları savunucusu Salif Keita'nın Cenevre'deki Palais des Nations'da bir konser verdiği dikkat çekicidir.

47. Uluslararası düzeydeki savunuculuk faaliyetlerinin yanı sıra, bölgesel düzeyde de savunuculuk faaliyetleri yürütmek aynı derecede önemlidir. Bu bağlamda sivil toplum kuruluşlarının rolü büyük önem kazanmaktadır ve temel insan hakları sorunlarına yönelik bölgesel tepkileri teşvik etmek amacıyla, bu kuruluşların bölgesel düzeydeki insan hakları mekanizmalarıyla olan işbirliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Örneğin, Afrika ülkelerinde albinizimli kişiler adına savunuculuk faaliyetleri yürüten sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri, 2013 yılında OHCHR tarafından yapıldığı gibi, Banjul'daki Sivil Toplum Örgütleri (STÖ) Forumu gibi platformlara veya Afrika Birliği organlarıyla işbirliğine ilişkin tartışmalara katılmaları için desteklenebilir.

48. Ulusal düzeyde, bu tür savunuculuk faaliyetlerine ilişkin örnekler son derece azdır. Örneğin, Birleşmiş Milletler Fildişi Sahili Operasyonu'nun (ONUCI) İnsan Hakları Birimi, hızlı etki projesi aracılığıyla ülkedeki albinizm gruplarından biri olan Bien-Etre des Albinos de Côte d'Ivoire (BEDACI)'nin operasyonel ve kurumsal kapasitelerini güçlendirmiş ve insan hakları ihlallerinin belgeleme teknikleri konusunda eğitimler düzenlemiştir.³⁶ Birleşmiş Milletler Burundi Ofisi'nin (BNUB) İnsan Hakları Birimi ise ülkedeki albinizimli kişilerin durumunu izlemektedir. İnsan hakları danışmanları da savunuculuk için iyi bir seçenek olabilir; zira bu danışmanlar, Birleşmiş Milletler Ülke Ekibi, ulusal insan hakları kurumu ve ilgili makamlar dahil olmak üzere, albinizimli kişilerin korunmasında kilit paydaşların daha aktif bir rol üstlenmelerini teşvik etmede etkili olabilirler.

B. Mağdurlara Yardım

49. OHCHR tarafından yönetilen Birleşmiş Milletler İşkence Mağdurları Gönüllü Fonu, saldırılardan kurtulanlara ve aile üyelerine destek sağlamanın somut bir yoludur. Fon, STK'lar, rehabilitasyon merkezleri, mağdur dernekleri ve aile üyeleri dernekleri dahil olmak üzere sivil toplum yardım kanallarına verilen hibeler yoluyla işkence mağdurlarına ve aile üyelerine doğrudan yardım sağlamaktadır. 2014 yılında Fon,

³⁶ Bkz. Danışma Komitesi anketine verilen ONUCI yanıtları, www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/AdvisoryCommittee/Pages/AttacksAgainstPersonsWithAlbinism.aspx adresinden erişilebilir.

Fon, 2014 yılında, oturumlar arası acil durum prosedürü aracılığıyla, Tanzanya'daki "Under The Same Sun" adlı sivil toplum kuruluşuna, saldırılar sırasında uzuvları kesilen ve kimlikleri tespit edilmiş erkek ve kadın mağdurlara tıbbi rehabilitasyon (protez çalışmaları) ve psikolojik yardım sağlanması amacıyla bir hibe vermiştir. Mağdur odaklı bu projeye sağlanan mali destek, proje kapsamında sunulan uzman yardımın daha fazla sayıda mağdur ve ailelerine ulaştırılabilmesi amacıyla Fon tarafından 2015 yılı için yenilenmiştir.

C. Uluslararası insan hakları mekanizmaları

50. İnsan Hakları Konseyi başta olmak üzere, evrensel periyodik inceleme ve antlaşma izleme organları da dahil olmak üzere çeşitli insan hakları mekanizmaları, albinizmlilerle kişilerin durumunu ele almıştır. 2014 yılında yapılan tavsiyelerden bazı örnekler aşağıda sıralanmıştır:

51. Nisan 2014'te, Evrensel Periyodik İnceleme (UPR) kapsamında Fildişi Sahili'nin incelenmesi sırasında İspanya, albinizmlilerle kişilere yönelik ayrımcılık konusunda endişelerini dile getirmiş ve ülkenin desteğini alan şu tavsiyede bulunmuştur: "Yüksek Komiserlik Ofisi'nin tavsiyelerine uygun olarak albinizmlilerle kişilerin haklarını korumak için somut önlemler almak ve toplumda bu kişilerin durumuna ilişkin farkındalığı artırmak."³⁷

52. Yine Nisan 2014'te, Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin Evrensel Periyodik İnceleme (UPR) sürecinde Guatemala, albinizmlilerle kişilerin öldürülmesi ve organlarının büyücülük törenlerinde kullanılması konusunda Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'nin³⁸ endişelerini paylaşmıştır. Ülkenin desteğini alan şu tavsiye sunulmuştur: "Albinizmlilerle kişilere yönelik her türlü ayrımcılıkla mücadele edilmelidir."³⁹

53. Haziran 2014'te, Çocuk Hakları Komitesi, Tanzanya'ya yönelik sorunlar listesinde Taraf Devletten şunları talep etmiştir:

Taraf Devlette albinizmlilerle çocukların yaşam, hayatta kalma ve gelişme haklarına yönelik ağır ihlalleri durdurmak için kapsamlı bir stratejinin uygulamaya konulup konulmadığını belirtmesi. Özellikle, aşağıdaki konularda kesin ve ayrıntılı bilgi verilmesi rica olunur: (a) Albinizmlilerle çocuklara karşı damgalama ve ayrımcılığa yol açan ve bu çocukların öldürülmesine ve onlara yönelik çok çeşitli şiddet olaylarına neden olan geleneksel inançların üstesinden gelmek için Taraf Devlet tarafından alınmış ve halen yürütülen eğitim ve farkındalık artırma tedbirleri; (b) Albinizmlilerle çocuklara karşı işlenen suçları – beden parçalarının büyücülük amacıyla kullanılması da dahil olmak üzere – önlemek, soruşturmak ve cezalandırmak ve mağdurlara tazminat sağlamak için benimsenen tedbirler; (c) Bu çocukların yerleştirildiği merkezlerdeki yaşam ve güvenlik koşullarını iyileştirmek, bu merkezlerde aşağılayıcı muameleye veya istismara maruz kalmamalarını sağlamak, personeli yeterince eğitmek ve mesleki suistimallerden sorumlu tutmak, ayrıca bu merkezlerin düzenli denetim ve kontrolünü sağlamak için alınan tedbirler; (d) Bu çocukların bakım merkezlerine yerleştirilmesini önlemeyi ve/veya mümkün olduğunda albinizmlilerle çocukların aileleriyle yeniden bir araya gelmelerini teşvik etmeyi amaçlayan her türlü pilot girişim.⁴⁰

54. Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi, Temmuz 2014 tarihli Svaziland dönemsel raporu hakkındaki sonuç gözlemlerinde endişesini dile getirmiştir

³⁷ A/HRC/27/6, tavsiye 127.103.

³⁸ E/CN.4/2004/12/COD/CO/4.

³⁹ A/HRC/27/5, tavsiye 134.47.

⁴⁰ CRC/C/TZA/Q/3-5, 8. paragraf.

Ritüeller için vücut parçaları alınarak albinizmli kadın ve kız çocuklarına yönelik işlenen korkunç cinayetler. Komite, geçmişte bu tür cinayetlerin faillerinin ağır bedensel zarar verme gibi daha az ciddi suçlardan yargılandıkları ve bu nedenle mahkumiyetleri halinde hafif cezalar aldıklarına dair raporlardan özellikle endişe duymaktadır. Komite, Taraf Devletin acilen albinizmli kişilerin ulusal bir kaydını oluşturmasını ve albinizmli kadın ve kız çocuklarına koruma sağlamasını tavsiye eder. Taraf Devlet, albinizmli kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddetle ilgili tüm şikayetlerin etkili bir şekilde soruşturulmasını ve faillerin yargılanarak suçlu bulunduklarında uygun yaptırımlarla cezalandırılmasını sağlamalıdır.⁴¹

55. Ekim 2014'te, Burundi'nin dönemsel raporuna ilişkin sonuç gözlemlerinde İnsan Hakları Komitesi, Taraf Devlet'ten albinizmli kişileri fiziksel saldırılar da dahil olmak üzere her türlü ayrımcılıktan korumaya yönelik çabalarını sürdürmesini ve bu kişilerin sağlık hizmetlerine, sosyal hizmetlere, istihdama ve eğitime erişimini garanti altına alacak sürdürülebilir çözümler bulmasını talep etmiştir.⁴²

56. İnsan Hakları Konseyi, Haziran 2014'te oylama yapılmaksızın 26/10 sayılı kararı kabul ederek, Genel Kurul'a 13 Haziran'ı Uluslararası Albinizm Farkındalık Günü olarak ilan etmesini tavsiye etmiştir. Bu tarih semboliktir; zira albinizmli kişilere yönelik saldırı ve ayrımcılıkla ilgili ilk küresel karar, 2013 yılında İnsan Hakları Konseyi tarafından bu tarihte kabul edilmişti. Bu girişim, paydaşların bu acil insan hakları meselesi konusunda kamuoyunu bilinçlendirebilecekleri bir platform sunmaktadır. Karar, albinizmli kişilere yönelik küresel ayrımcılık ve damgalamayla mücadelede albinizm konusunda farkındalığı ve anlayışı artırmanın önemini kabul etmektedir. Bu günün ilan edilmesi, albinizmli kişilere hizmet veren bazı STK'lar, özellikle de saldırı vakalarının kaydedildiği ülkelerde faaliyet gösterenler tarafından talep edilmişti. Ayrıca, dünya çapında albinizmli kişilere hizmet veren ve farklı bölgelerden gelen STK'ların ezici çoğunluğu tarafından da memnuniyetle karşılanmıştır. Konsey'in yaptığı tavsiyenin ardından, 18 Kasım 2014 tarihinde Genel Kurul, 13 Haziran'ı Uluslararası Albinizm Farkındalık Günü olarak ilan etmiştir.

D. Bölgesel insan hakları mekanizmaları

57. Afrika bölgesel düzeyinde atılmış çok önemli bir adım olarak, 5 Kasım 2013 tarihinde Afrika İnsan ve Halk Hakları Komisyonu, albinizmli kişilere yönelik saldırıların ve ayrımcılığın önlenmesine ilişkin 263 sayılı kararı kabul etmiştir. Karar, diğer hususların yanı sıra, üye devletlerin Afrika Komisyonu'na sundukları raporlara, albinizmli kişilerin durumuna ilişkin bilgileri, haklarının korunması ve desteklenmesine yönelik iyi uygulamalar da dahil olmak üzere, dahil etmelerini gerektirmektedir.

58. Yine Kasım 2013'te, Addis Ababa'da düzenlenen yirmi ikinci olağan oturumunda, Afrika Çocuk Hakları ve Refahı Komitesi albinizm konusunu ele almış ve albinizmli çocukların durumuna da değinilen "Afrika'da Kız Çocuklarına Yönelik Ayrımcılık ve Şiddetin Sonlandırılmasına İlişkin Bildirge"yi kabul etmiştir.

E. Zorluklar

59. Yukarıda belirtilen ilerlemelere rağmen, insan hakları mekanizmalarıyla daha aktif bir işbirliği içinde olunması konusunda bir dizi zorluk devam etmektedir. Bu zorluklar, konuya yeterli bir yanıt verilmesini engelleyen diğer zorlukların yanı sıra aşağıda ayrıntılı olarak ele alınmaktadır:

⁴¹ CEDAW/C/SWZ/CO/1-2, 22-23. paragraflar.

⁴²

⁴² CCPR/C/BDI/CO/2.

- (a) Konuyla ilgili bilginin sınırlı olması ve bunun albinizimli kişilerin insan haklarından yararlanması üzerindeki etkisi;
- (b) Dünya çapındaki albinizimli kişiler derneklerinin insan hakları mekanizmalarıyla etkileşim kurma konusundaki bilgi ve kapasitelerinin sınırlı olması;
- (c) Belirli gerekçelere dayalı ayrımcılık vakaları hakkında çok az bilgi, yetersiz veri ve eksik raporlar;
- (d) Albinizmin daha yaygın olduğu, ancak aynı zamanda daha aktif ve daha yetkin bir sivil topluma sahip olan Burundi, Fildişi Sahili veya Tanzanya dışındaki ülkelerde albinizimli kişilere yönelik cinayet ve saldırı⁴³ vakalarına ilişkin güvenilir verilerin yetersizliği. Bilgi eksikliği, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezalandırma, ırkçılık ve buna bağlı hoşgörüsüzlük, eğitim, engellilik, sağlık, kadına yönelik şiddet ve çocuklara yönelik şiddet konularındaki Özel Raportörler de dahil olmak üzere, konuyla potansiyel olarak ilgili özel prosedür görevlilerinin kendi görev alanları dahilinde bu konuya dikkatlerini vermelerini zorlaştırmaktadır. Benzer şekilde, büyücülük konusunu çevreleyen gizlilik ve insan ve organ kaçakçılığıyla ilişkili pazarın yeraltı niteliği, Çocuk Satışı Özel Raportörü ile İnsan Kaçakçılığı Özel Raportörü'nün görev alanlarıyla ilgili kanıt bulmayı zorlaştırmaktadır;
- (e) Ayrıca, belirli özel prosedür görevlerinin kapsamı, görev sahiplerinin bu konuyu ele almasını engellemektedir. Örneğin, albinizimli kişiler, ulusal, etnik, dini veya dilsel azınlıklarla sınırlı olan uluslararası kabul görmüş azınlık tanımına⁴⁴ girmezler ve bu nedenle azınlık sorunları Özel Raportörünün görev kapsamına da girmezler. "Azınlık" tanımı şu anda gözden geçirilmekte olmakla birlikte, yeni tanımın albinizimli kişileri kapsayıp kapsamayacağı şu anda belirsizdir;
- (f) Albinizmle ilişkili insan hakları sorunları çok katmanlıdır ve şu anda hiçbir insan hakları mekanizması tarafından kapsamlı ve sürdürülebilir bir şekilde ele alınmamaktadır. Mevcut azınlık tanımının kapsamına girmemelerinin yanı sıra, albinizimli kişiler genellikle görme bozukluğundan muzdariptir ve cilt kanserine yakalanma riski altındadır; ancak engelli olarak sınıflandırılmak istemezler ya da sınıflandırılmazlar, zira bu, maruz kalabilecekleri etiketleme ve ayrımcılığa bir katman daha eklemek anlamına gelir. Albinizmle ilgili mitler ve yanlış algılar nedeniyle saldırıya uğruyor ve işkence görüyorlar; vücut parçaları ve organları kaçakçılık yoluyla satılıyor. Oysa uluslararası insan hakları sözleşmelerinin albinizimli kişilere sağladığı koruma, bu kişilerin özel ihtiyaçlarını veya karşılaştıkları karmaşık sorunları karşılamamaktadır; mevcut özel prosedürler ise, yetki alanlarının elverdiği ölçüde, yalnızca belirli ve sınırlı bir açıdan albinizimli kişilerin durumunu kısmen ele alabilmektedir.

IV. Bulgular ve öneriler

60. Albinizimli kişilerin özel ihtiyaçları bulunmaktadır. Yaşam hakkı ve kişisel güvenlikle ilgili konuların yanı sıra, görme bozuklukları nedeniyle eğitim alanındaki özel ihtiyaçlarının yanı sıra, özellikle cilt kanseri önleme alanında özel sağlık ihtiyaçlarının da ele alınması gerekmektedir. Dolayısıyla, albinizimli kişilerin insan hakları durumu bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalıdır.

⁴³ Bu tür suçları çevreleyen sessizlik kuralı ve hedef alınan nüfusun savunmasızlığı nedeniyle, ritüel cinayetler ve saldırıların hâlâ belgelenmemiş ve raporlanmamış olduğu unutulmamalıdır.

⁴⁴ Bkz. 18 Aralık 1992 tarihli Genel Kurul'un 47/135 sayılı kararıyla kabul edilen Uluslararası Ulusal veya Etnik, Dini ve Dilsel Azınlıklara Ait Kişilerin Hakları Bildirgesi.

Albinizimli kişilerin insan haklarının ihlal edilmesinin ciddiyeti ve bu nüfus kesiminin özel olarak savunmasız olması, devletlerin onları korumak için sadece daha aktif bir rol üstlenmelerini değil, aynı zamanda yoksulluğu ortadan kaldırmak ve albinizimli kişilerin tüm haklarından yararlanmalarını iyileştirmek için etkili önlemler almalarını da gerektirmektedir.

61. Uluslararası ve bölgesel mekanizmaların albinizimli kişiler meselesiyle ilgilenme düzeyi artmaktadır. Ancak çabalar hâlâ dağınık bir nitelik taşımakta ve albinizimli kişilerin karşı karşıya olduğu insan hakları sorunlarının karmaşıklığını yalnızca kısmen ele almaktadır. Koruma eksikliklerini gidermek ve albinizimli kişilere karşı işlenen insan hakları ihlallerinde hesap verebilirliği sağlamak için daha sürdürülebilir bir yaklaşım gereklidir.

A. Devletler

62. Devletler, yetki alanları içindeki tüm kişilerin insan haklarının başlıca koruyucularıdır. Devletler, albinizimli kişilere yönelik saldırılar gibi uygulamalara karşı koruma tedbirleri almalı ve hem yerel yasalarda hem de uluslararası insan hakları hukuki belgelerinde yer alan insan haklarına ilişkin uluslararası yükümlülüklerine uymalıdır. İkinciyle ilgili olarak, Çocuk Hakları Sözleşmesi (özellikle 19 ila 23. maddelere bakınız), İşkenceye Karşı Sözleşme, Afrika Çocuk Hakları ve Refahı Şartı, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi özellikle belirtilmelidir. Genel insan hakları, ayrımcılık yapmama, eşitlik ve insan onuru standartları açısından mevcut uluslararası insan hakları hukuku, albinizimli kişilerin yaşam ve güvenlik haklarının yanı sıra ayrımcılığa, işkenceye ve kötü muameleye maruz kalmama haklarını korumak ve muhafaza etmek amacıyla etkili bir şekilde uygulanmalıdır.⁴⁵

63. Albinizimli kişilere yönelik şiddet eylemlerini suç sayan ve cezalandıran açık yasalar çıkarılmalıdır. Devletler, büyücülük ve geleneksel sağlık uygulamalarıyla ilgili yasalarda bulunan belirsizlikleri, geleneksel şifacıların ve büyücülerin lisanslarının etkin bir şekilde düzenlenmesi ve zararlı uygulamaların kullanımının açıkça yasaklanması da dahil olmak üzere, gidermelidir. Albinizimli kişilere yönelik saldırılar, daha fazla caydırıcılık sağlanabilmesi için ağırlaştırılmış bir suç türü olarak değerlendirilmeli ve daha ağır cezalar öngörülmelidir.⁴⁶

64. Şiddeti önlemek için sadece yasaların çıkarılmasının yeterli olmadığı vurgulanmalıdır. Bu yasaların uygulanması da gereklidir. Şu anda yürürlükte olan saldırı ve cinayete karşı yasalar, albinizimli kişilerin yaşam ve kişisel güvenlik haklarına asgari düzeyde koruma sağlamaktadır. Bu yasaların etkili bir şekilde uygulanmaması halinde, devletler cezasızlığın hüküm sürmesine imkân vererek ve albinizimli kişilerin yaşamlarında saldırı korkusunu sürdürerek bu tür saldırılara suç ortağı haline gelebilir. Bu nedenle, yasalara, savunuculuk faaliyetleri ile kolluk görevlileri ve adli makamlara yönelik eğitim gibi, uygulamalarını kolaylaştıracak somut tedbirler eşlik etmelidir.

65. Albinizimli kişilere yönelik şiddet ve ayrımcılığa müdahale etmek ve bunların temel nedenlerini ele almak için, geniş kapsamlı halk eğitim kampanyalarının yanı sıra koruma ve hesap verebilirlik önlemlerini de içeren çok yönlü ve bütüncül bir yaklaşım gereklidir.⁴⁷

⁴⁵ Albinizimli Kişiler; Şiddet, Ayrımcılık ve İleriye Dönük Yollar Konulu Uzman Toplantısı Sonuç Raporu, 24 Eylül 2014, 54. paragraf.

⁴⁶ Aynı eser, para. 70.

⁴⁷ Albinizimli Kişilerle İlgili Uzman Toplantısı Sonuç Raporu; Şiddet, Ayrımcılık ve İleriye Dönük Yollar, 24 Eylül 2014 (bkz. dipnot 15), para. 52.

Hesap verebilirlik tedbirleri, başarılı bir kovuşturmayı ve tazminat ile rehabilitasyon şeklinde telafi garantisini içermelidir.

66. Devletler cezasızlıkla mücadele etmeli ve şiddet ve saldırı vakalarının başarılı bir şekilde yargılanmasını sağlamalıdır. Kovuşturma kararlarının kamuoyuna duyurulması caydırıcı bir etki yaratacak ve albinizmlı kişilere saldırılar karşısında hukuki telafi ve adalet sağlanırken, aynı zamanda onları koruyacaktır. Doğum kayıtlarının sağlanması da cezasızlıkla mücadelede önemli bir önlemdir; zira bu, albinizmlı çocukların görünmezliğini ortadan kaldıracaktır. Albinizmlı kişilerin ihtiyaçlarının değerlendirilmesi ve hak ettikleri temel sosyal hizmetlerin planlanması da aynı derecede vazgeçilmezdir.⁴⁸

67. Ailenin koruyucu rolü desteklenmelidir. Ebeveynler ve bakıcılar ile geniş aile üyeleri, albinizmlı çocukların korunmasında merkezi bir rol oynamaktadır. Bu kişilerin duyarlılaştırılması ve sürece dahil edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, çocuklara yönelik şiddet olaylarını önlemek ve bunlarla başa çıkmak için çocukların güçlendirilmesi de gereklidir.⁴⁹

68. Aktif halk eğitimi ve farkındalık artırma kampanyaları başlatılmalı ve sürdürülebilir hale getirilmelidir. Bu tür kampanyaların albinizm hakkındaki batıl inançları ve yanlış bilgileri ortadan kaldırma konusundaki güçlü potansiyeli göz önüne alındığında, albinizmlı kişilerin insan hakları ihlallerini önlemek için vazgeçilmez araçlar olmaya devam etmektedirler. Bu kampanyalar, albinizmlı kişileri etkileyen çoklu ve kesişen ayrımcılık biçimlerini azaltmak amacıyla önyargı, batıl inanç, yanlış algı ve damgalamayla mücadele etmeyi hedeflemelidir. Bu tür tutum ve uygulamaların nihai sorumluluğu devletlere aittir. Devletler, öncelikle kolluk görevlileri, yargı mensupları, eğitimciler, sosyal hizmet uzmanları, sağlık hizmeti sağlayıcıları ile albinizmlı kişilerin aileleri ve toplulukları gibi belirli kilit grupları hedef alan kademeli bir yaklaşım benimsemektedir. Ayrıca, devletlerin eğitim müfredatlarına, albinizmlı kişilerin hakları konusunda halkı bilgilendirmek amacıyla standart bir şekilde dersler dahil etmeleri önemlidir.⁵⁰

69. Kitle iletişim araçları aracılığıyla sorunlara ilişkin farkındalığı artırmada, hem geleneksel hem de sosyal medya, albinizmlı kişilerin marjinalleştirilme, damgalanma ve ayrımcılık gibi karşılaştıkları sorunları vurgulamada hayati öneme sahip olacaktır; ayrıca kamuoyunu sorunun özüne yönlendirerek, halkı duyarlı hale getirerek ve albinizmlı kişileri korumaya yardımcı olacak bir çözümün toplu olarak aranmasını sağlayarak, bu kişilerin haklarının korunmasına olumlu katkıda bulunabilir. Albinizmlı kişiler hakkındaki algıları ortadan kaldırmak ve onlar hakkında olumlu hikayeleri öne çıkarmak amacıyla televizyon kampanyaları düzenlenebilir.

70. Topluluk radyolarının daha yaygın kullanımı yoluyla topluluk düzeyindeki kamu kampanyalarının desteklenmesine daha fazla önem verilmesi gerekecektir. Topluluk düzeyindeki müdahaleler planlanırken ve uygulanırken, büyüçülükle uğraşan geleneksel sağlık uygulayıcılarının topluluk içinde oynadıkları önemli rolün dikkate alınması gerekmektedir.⁵¹

71. Albinizmlı kişilerin yaşamlarını iyileştirmeye yönelik her türlü çabanın başarısı için hem mali hem de diğer kaynaklar önemlidir. Albinizmlı kişilerin maruz kaldıkları ayrımcılık ve dışlanma nedeniyle yoksulluktan orantısız bir şekilde etkilendikleri göz önünde bulundurulduğunda, önyargıları azaltmak ve ortadan kaldırmak ile haklarına ve haysiyetlerine saygı duyulmasına elverişli bir ortam yaratmak amacıyla tasarlanmış faaliyetleri geliştirmek için kaynaklara ihtiyaç vardır.

72. Albinizmlı kişilerin korunmasını garanti altına alacak kapsamlı bir stratejiye ihtiyaç vardır; özellikle de saldırıların bildirildiği ülkelerde. Böyle bir strateji

⁴⁸ A.g.e., 63. paragraf.

⁴⁹ A.g.e., 66–67. paragraflar.

⁵⁰ A.g.e., para. 57.

⁵¹ A.g.e., para. 60.

Devlet yetkilileri, toplumun çeşitli kesimleri, kilit paydaşlar ve sivil toplumun yanı sıra albinizmlilerle koordinasyon içinde ve bunların desteğiyle geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. Under The Same Sun ve Dünya Albinizm İttifakı gibi önemli sivil toplum kuruluşları bu çabada önemli aktörlerdir.

73. Tüm paydaşların albinizmlilerle yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadeleyle olan taahhüdü hayati önem taşımaktadır. Toplumlarında saygın ve nüfuzlu olan ve takipçilerine albinizmlilerle insanların haklarına ve haysiyetine saygı konusunda rehberlik edebilecek konumda bulunan dini liderlerin sürece dahil edilmesi önemlidir.⁵²

B. Uluslararası toplum

74. Uluslararası ve bölgesel mekanizmalar bu konuya gerekli önemi vermeye devam etmelidir. Konunun bazı yönleri mevcut insan hakları mekanizmalarına entegre edilebilir; ancak birçok ülkedeki saldırı ve ayrımcılık vakalarına ilişkin güvenilir veriler ya çok azdır ya da tamamen güvenilir değildir.⁵³ Etkili önleyici ve telafi edici tedbirlerin hayata geçirilmesi için bu tür bilgilerin toplanmasına yönelik adımlar atılmalıdır. Bilgi toplama süreci bağımsız bir süreç olmalı ve mevcut özel prosedürler görevlilerinden beklenmemelidir; zira bu, onların mevcut kapsam ve kapasitelerinin ötesindedir.

75. Bu nedenle, albinizmlilerle yönelik şiddetin ve bu kişilerin maruz kaldığı yapısal ve çok katmanlı ayrımcılığın sona erdirilmesi için çalışacak özel ve adanmış bir mekanizmanın kurulması düşünülmelidir. Danışma Komitesi'nin anketine verilen yanıtların büyük bir kısmı, böyle bir mekanizmanın kurulmasını talep etmiştir. Uzmanlar toplantısına katılanlar da özel ve adanmış bir özel prosedür kurulması çağrısında bulunmuştur.

76. Bu özel prosedür, konuya yönelik bütüncül bir yaklaşımı başlatacak ve teşvik edecektir. Ayrıca, görevli, bilgiye daha iyi erişebilecek, hem bölgesel hem de küresel düzeyde albinizm konusunda daha iyi bir anlayışa sahip olacak ve düzenli saha ziyaretleri ile yetkililer, sivil toplum ve diğer kilit paydaşlarla işbirliği yoluyla sahada alınan somut tedbirleri başlatabilecek ve bunların takibini yapabilecektir.

77. Sonuç olarak, albinizmlilerle insanların maruz kaldığı insan hakları ihlallerine karşı etkili, kapsamlı ve daha sürdürülebilir bir müdahale sağlanması yolunda, bu konuya özel bir özel prosedür görevi ilk adım olacaktır.

⁵² A.g.e., para. 58.

⁵³ Bkz. Under The Same Sun (UTSS), "Albinizmlilerle yönelik bildirilen saldırılar" (PWA) — Özet, www.underthesamesun.com/sites/default/files/Attacks%20of%20PWA%20-%201%20page_0.pdf adresinden erişilebilir.